

Broj: 01-780/23
Podgorica, 8.11.2023. godine
MK

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG", br. 42/11 i 32/14), nakon završenog ispitnog postupka po pritužbi, daje

MIŠLJENJE

I Uvod

1. XXX, podnijela je pritužbu zbog ostvarivanja prava na pravično suđenje u razumnom roku, u vezi prava djeteta.

2. U pritužbi je istakla: da sa XX ima mal. kćerku XX; da je 2.10.2017. godine zbog narušenih međusobnih odnosa, podnijela tužbu Osnovnom sudu u Podgorici radi razvoda braka, povjeravanja djeteta, izdržavanja; da je nakon šest godina, Sud donio presudu P.br. 6791/17 od 6.07.2022. godine kojim se razvodi brak, dijete povjerava majci, tuženi se lišava roditeljskog prava prema kćerki i obavezuje da daje doprinos za izdržavanje u iznosu od 300,00 eura mjesečno; da kako nije plaćao izdržavanje, trežile donošenje privremene mjere dok traje parnica, te je Osnovni sud u Podgorici 18.06.2018. godine, obavezao tuženog – oca, da daje iznos od 150 eura svakomjesečno na žiro račun podnositeljke pritužbe, a koja je mjera postala pravosnažna i i zvršna u martu 2019. godine; da i pored toga otac ne daje izdržavanje za dijete; da ni presuda koja je donijeta u julu 2022. godine, još uvijek nije pravosnažna, jer nije mogla biti uručena tuženom na njegovoj adresi, a privremena mjera je ranije uručena tuženom; da cjelokupni postupak traje šest godina, a presuda nije pravosnažna; da njena kćerka ne može da dobije putnu ispravu (nema saglasnosti drugog roditelja koji nije dostupan). Smatra da se nepostupanjem, na određeni način odugovlači sudski postupak, jer bi tuženi mogao da izbjegava da primi odluku suda u nedogled, te da su povređena njena prava i prava djeteta.

3. Takođe je istakla da je 25.02.2022. godine Ministarstvu finansija kao centralnom organu dostavila zahtjev za međunarodno ostvarivanje potraživanja za izdržavanje djeteta naplatom potreživanja u inostranstvu, ali da o istom nije dobila pisani odgovor ni nakon više od godinu i po dana.

II Postupanje Zaštitnika

4. Zaštitnik je pokrenuo ispitni postupak i zatražio izjašnjenja od Osnovnog suda u Podgorici i Ministarstva finansija.

5. Osnovni sud u Podgorici blagovremeno je dostavio izjašnjenje u kojem se navodi da je izvršen uvid u spise predmeta P.br. 6791/17; a u svom izjašnjenju sudija XX je navela da je sa predmetom pomenute poslovne oznake koji je formiran po tužbi za razvod braka i pravnih posledica istog zadužena, 2.10.2017. godine; da s obzirom na to da je tuženi XX nastanjen u Francuskoj, postupak je trajao do jula 2022. godine, kada je okončan donošenjem presude od 6.07.2022. godine; da je nakon toga pokušana dostava presude tuženom u Francuskoj, pa je sud od strane Ministarstva pravde Francuske obaviješten da dostava nije mogla biti uručena,

jer tuženi više ne stanuje na adresi 106 u Lunelu, te da su službenici žandarmerije na licu mjesta od susjeda dobili obavještenje da je on prije 4-5 mjeseci otišao u Anže, bez više detalja; da je tuženi u toku postupka više puta mijenjao mjesto boravka u Francuskoj; da postupajuća sudija smatra da se s obzirom na okolnosti te čestu promjenu boravka tuženog u Francuskoj, sudski postupak okončao u razumnom roku, te da je problem nastao prilikom uručenja presude, uz napomenu da će se preuzeti aktivnosti na pokušaju ponovne dostave presude tuženom.

Dalje se navodi da uvidom u predmet oznake P.br. 6791/17, se potvrđuju navodi postupajuće sudije u pogledu razloga nemogućnosti uručenja presude od 6.07.2022. godine tuženom, o prethodnom je sud obaviješten od strane Ministarstva pravde – Uprave za parnična pitanja i pečat, pa za sada ne stoje navodi da sud neoppravdano odugovlači postupak.

6. Ministarstvo finansija nije dostavilo izjašnjenje Zaštitniku, već je akt Zaštitnika br. 01-780/23-2 od 17.10.2023. godine, prosljedilo Ministarstvu rada i socijalnog staranja.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja dostavilo je odgovor Zaštitniku da ne posjeduje informacije u predmetu XXX, te da im nije dostavljen njen zahtjev za međunarodnu naplatu izdržavanja.

III Utvrđene činjenice

7. Iz pritužbe i dostavljenih izjašnjenja i raspoložive dokumentacije proizilazi:

- da podnositeljka pritužbe iz bračne zajednice sa XX iz Franuske, (brak sklopljen u Podgorici) ima kćerku XX rođenu2017 godine;
- da je zbog poremećenih bračnih odnosa, 2.10.2017. godine, podnijela tužbu Osnovnom sudu u Podgorici, radi razvoda braka i vršenja roditeljskog prava;
- da je predmet dodijeljen u rad i dobio poslovnu oznaku P.br. 6791/17;
- da je postupajuća sudija 18.06.2018. godine, odlučujući o predlogu podnositeljke pritužbe za određivanje privremene mjere za izdržavanje, donijela rješenje kojim se obavezuje tuženi da svakomjesečno daje doprinos za izdržavanje u iznosu od 150eura, na žiro račun tužilje, a koja mjera ima trajati do pravosnažnog okončanja parnice;
- da je rješenje o privremenoj mjeri postalo pravosnažno i izvršno u martu 2019. godine;
- da je 25.02.2022. godine podnositeljka pritužbe Ministarstvu finansija i socijalnog staranja - Direktoratu za imovinske pravne poslove, podnijela Zahtjev za međunarodno ostvarivanje potraživanja za izdržavanje djeteta naplatom izdržavanja u inostranstvu;
- da do danas nije dobila pisani odgovor od tog Ministarstva;
- da dužnik ne izvršava svoju ustanovljenu obavezu izdržavanja djeteta, što potvrđuje promet računa iz banke od 4.10.2023. godine, koji je dostavila podnositeljka pritužbe, na koji su trebale da se vrši uplate;
- da je 11.10.2019. godine, podnositeljka pritužbe, podnijela Osnovnom sudu u Podgorici predlog za lišenje roditeljskog prava XX nad djetetom, jer isti ne ostvaruje nikakav kontakt sa djetetom i ne daje izdržavanje za dijete;
- da je 7.09.2023. godine, podnositeljka pritužbe zbog nedavanja izdržavanja za dijete, podnijela krivičnu prijavu ODT-u Podgorica;
- da je Osnovni sud u Podgorici 6.07.2022. godine, donio presudu P.br. 6791/17, kojom se razvodi brak XXX i XX, roditeljskog pravao povjerava majci, koja će ga vršiti samostalno; tuženi se lišava roditeljskog prava prema kćerki i obavezuje da svakomjesečno daje iznos od 300 eura za izdržavanje djeteta kao i da joj isplati iznos u visini zbira mjesečnih obroka doprinosa za izdržavanje djeteta za period od dana podnošenja tužbe do donošenja presude – 9.750,00 eura, kao i da tužilji naknadi troškove postupka;
- da je od donošenja presude prošlo godinu i četiri mjeseca a ista nije uručena tuženom.

IV Relevantni propisi

8. Ustavom Crne Gore („Sl. list CG“ br.1/7) utvrđeno je:

Potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni su dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva. (čl. 9)

Dijete uživa prava i slobode primjerno njegovom uzrastu i zrelosti. (Član 74/1)

9. Konvencijom o pravima djeteta UN-a utvrđuje se:

U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

Države-potpisnice uzimaju na sebe da osiguraju djetetu zaštitu i brigu koja je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca zakonski odgovornih za njega, i da bi se ovo postiglo, preduzeće sve zakonske i upravne mjere. (Član 3. stav 1 i 2)

Strane ugovornice će preduzeti sve potrebne zakonodavne, administrativne i ostale mjere za ostvarivanje prava priznatih u ovoj Konvenciji. U pogledu ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, Strane ugovornice će preduzeti takve mjere maksimalno koristeći svoja raspoloživa sredstva, a gdje je to potrebno, u okviru međunarodne saradnje. (čl. 4)

Strane ugovornice priznaju pravo svakog djeteta na korišćenje socijalne zaštite, uključujući socijalno osiguranje, i preduzimaće potrebne mjere za postizanje punog ostvarivanja ovog prava u skladu sa nacionalnim zakonom.

Ove mjere, ako je to moguće, treba da se sprovode uzimajući u obzir sredstva i položaj djeteta i osoba koje su odgovorne za izdržavanje djeteta, kao i sve druge bitne okolnosti vezane za takve zahtjeve koje je djete ili neko u njegovo ime podneo. (čl. 26)

Strane ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi obezbedile da djete dobija izdržavanje od roditelja ili drugih lica koja su finansijski odgovorna za djete, kako u okviru strana ugovornica, tako i iz inostranstva. Posebno, ako lice koje je finansijski odgovorno za djete ne živi u istoj državi u kojoj i djete, strane ugovornice će podsticati pristupanje međunarodnim sporazumima, odnosno zaključenje takvih sporazuma, kao i drugih odgovarajućih sporazuma. (čl. 27 st. 4)

10. Konvencija o međunarodnoj naplati potraživanja za izdržavanje djeteta i druge oblike izdržavanja porodice (Zaključena 23. novembra 2007. godine)¹ ("Službeni list Crne Gore - Međunarodni ugovori", br. 011/15 od 15.10.2015)

Predmet ove Konvencije je obezbjeđivanje efikasne međunarodne naplate potraživanja za izdržavanje djeteta i druge oblike izdržavanja porodice, naročito putem:

- a) uspostavljanja sveobuhvatnog sistema saradnje između organa država ugovornica;
- b) omogućavanja prohodnosti zahtjeva za donošenje odluka o izdržavanju;
- c) staranja da se odluke o izdržavanju priznaju i izvršavaju; i
- d) zahtijevanja efikasnih mjera za brzo sprovođenje odluka o izdržavanju. (čl. 1)

1) Ova Konvencija primjenjuje se na:

- a) obaveze izdržavanja koje proističu iz odnosa roditelj-dijete prema licu koje nije navršilo 21 godinu; (čl. 2st.1/1)

Svaka država ugovornica imenuje centralni organ koji obavlja dužnosti povjerene ovom Konvencijom. (čl. 4/1)

Centralni organi:

a) saraduju jedni s drugima i promovišu saradnju između nadležnih organa u svojim državama u svrhu ispunjenja ciljeva Konvencije;

- b) traže koliko je god moguće rješenja za poteškoće koje nastaju u primjeni Konvencije. (čl.5)

(1) Centralni organi pružaju pomoć u vezi sa zahtjevima iz poglavlja III. Naročito:

- a) prenose i primaju takve zahtjeve;
- b) iniciraju ili olakšavaju pokretanje postupaka u pogledu tih zahtjeva.

¹ U Crnoj Gori u primjeni od 1. januara 2017. godine

- (2) U odnosu na takve zahtjeve, preduzimaju odgovarajuće mjere:
- a) kada to nalažu okolnosti, obezbjeđuju ili olakšavaju pružanje pravne pomoći;
 - b) pomažu u lociranju dužnika i povjerioca;
 - c) pomažu da se dobiju relevantne informacije u vezi s prihodima i, kada je to neophodno, drugim finansijskim okolnostima dužnika i povjerioca, uključujući lokaciju imovine;
 - d) podstiču prijateljska rješenja u cilju postizanja dobrovoljnog plaćanja troškova izdržavanja, kada je to prikladno, posredovanjem, pomirenjem i sličnim procesima;
 - e) olakšavaju tekuće izvršenje odluka o izdržavanju, uključujući i sve zaostale isplate; i
 - f) olakšavaju prikupljanje i brz prenos uplata za izdržavanje;
 - g) olakšavaju prikupljanje dokumentacije ili drugih dokaza;
 - h) obezbjeđuju pomoć u utvrđivanju roditeljstva kada je to neophodno radi naplate potraživanja za izdržavanje;
 - i) iniciraju ili olakšavaju pokretanje postupaka radi dobijanja svih neophodnih privremenih mjera teritorijalne prirode, čiji je cilj obezbjeđivanje rezultata zahtjeva za izdržavanje koji se rješavaju;
 - j) omogućavaju dostavljanje dokumenata.

(3) Funkcije centralnih organa u skladu s ovim članom mogu obavljati javni organi ili drugi organi koji podliježu nadzoru nadležnih organa vlasti u toj državi, u onoj mjeri u kojoj to dozvoljava zakon u njihovoj državi. Država ugovornica obavještava Stalni biro Haške konferencije za međunarodno privatno pravo o imenovanju nekog takvog javnog organa ili više njih, kao i o podacima za kontakt s njima i djelokrugu njihovih funkcija. Države ugovornice odmah obavještavaju Stalni biro o svim izmjenama.

(4) Ništa iz ovog člana ili člana 7 neće se tumačiti kao nametanje obaveze centralnom organu da vrši ovlašćenja koja u skladu sa zakonom date države mogu vršiti samo sudski organi. (čl. 6)

Sljedeće kategorije zahtjeva na raspolaganju su, u državi koja šalje zahtjev, povjeriocu koji traži nadoknadu za izdržavanje prema ovoj Konvenciji:

- a) priznavanje ili priznavanje i izvršenje odluke;
- b) izvršenje odluke donesene ili priznate u zamoljenoj državi;
- c) donošenje odluke u zamoljenoj državi kada ne postoji prethodna odluka, uključujući i utvrđivanje roditeljstva onda kada je to potrebno;
- d) donošenje odluke u zamoljenoj državi onda kada priznavanje ili izvršenje odluke nije moguće, ili se odbija, zbog nedostatka osnova za priznavanje ili izvršenje u skladu sa članom 20, ili po osnovu navedenom u članu 22 tač. b) ili e);
- e) izmjena odluke donesene u zamoljenoj državi;
- f) izmjena odluke donesene u nekoj drugoj državi u odnosu na zamoljenu državu.

(2) Sljedeće kategorije zahtjeva na raspolaganju su, u državi koja šalje zahtjev, dužniku protiv kojeg postoji odluka o izdržavanju:

- a) priznavanje odluke ili ekvivalentne procedure koja vodi do suspenzije, ili ograničava izvršenje prethodne odluke u zamoljenoj državi;
- b) izmjena odluke donesene u zamoljenoj državi;
- c) izmjena odluke donesene u nekoj drugoj državi u odnosu na zamoljenu državu.

(3) Osim ako nije drugačije propisano ovom Konvencijom, o zahtjevima iz st. 1 i 2 odlučivaće se prema zakonu zamoljene države, a zahtjevi iz stava 1 tač. c) do f) i stava 2 tač. b) i c) podliježu propisima o nadležnosti koji su na snazi u zamoljenoj državi. (čl. 10)

11. Zakon o državnoj upravi ("Službeni list Crne Gore", br. 78/18, 70/21, 52/22) propisuje:

Organi državne uprave dužni su da organizuju vršenje poslova na ekonomičan i efikasan način, uz racionalno planiranje i korišćenje budžetskih sredstava za rad. Čl. 5

Ministar za svoj rad, rad ministarstva, kao i za stanje u upravnoj oblasti odgovara Skupštini Crne Gore (u daljem tekstu: Skupština) i predsjedniku Vlade. Član 29 stav 3

Organi državne uprave dužni su da, na zakonit način i blagovremeno, postupaju po zahtjevima građana i pravnih lica koji oni podnose radi ostvarivanja prava i izvršavanja obaveza.

Organi državne uprave građanima i pravnim licima daju potrebne podatke, obavještenja i objašnjenja i pružaju odgovarajuću stručnu pomoć.

Organi državne uprave dužni su da za ostvarivanje prava i obaveza građana i pravnih lica, kad je to moguće, pripreme potrebne obrasce i javno istaknu pravila postupanja. (čl. 54)

12. Zakon o parničnom postupku ("Službeni list RCG", br. 022/04 ..., "Sl. list CG", br. 073/10 . . .42/19 ..108/21)

Sud je dužan da nastoji da se postupak sprovede bez odugovlačenja, u razumnom roku, sa što manje troškova i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Ako stranke, umješači, njihovi zakonski zastupnici i punomoćnici, sa namjerom da naškode drugome ili s ciljem koji je u suprotnosti sa dobrim običajima, savjesnošću i poštenjem, zloupotrebljavaju prava koja su im priznata ovim zakonom, sud može izreći novčanu kaznu ili druge mjere koje su određene ovim zakonom. (čl. 11)

Ako se u toku postupka pred prvostepenim sudom pokaže da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženom trajao dugo, zbog čega bi mogle da nastanu štetne posljedice za jednu ili obje stranke, sud će tuženom postaviti privremenog zastupnika.

Pod uslovom iz stava 1 ovog člana sud će postaviti tuženom privremenog zastupnika, naročito u slučajevima, ako:

- 1) tuženi nije parnično sposoban, a nema zakonskog zastupnika;
- 2) postoje suprotni interesi tuženog i njegovog zakonskog zastupnika;
- 3) obje stranke imaju istog zakonskog zastupnika.

Sud će postaviti tuženom privremenog zastupnika i u slučajevima, ako:

- 1) je boravište tuženog nepoznato, a tuženi nema punomoćnika;
- 2) se tuženi ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika, nalaze u inostranstvu, a dostavljanje se nije moglo izvršiti.

Protiv rješenja iz st. 1 i 2 ovog člana nije dozvoljena žalba.

O postavljanju privremenog zastupnika sud će da obavijesti organ starateljstva, kao i stranke kad je to moguće. (čl. 82)

Tužba, odgovor na tužbu, poziv za ročište, platni nalog, presuda i rješenje protiv kojih je dozvoljena posebna žalba, pravni lijek, *dostaviće se lično stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku.* Ostala pismena dostaviće se lično kad je to ovim zakonom izričito propisano ili kad sud smatra da je zbog priloženih isprava u izvorniku ili iz drugog razloga potrebna veća opreznost.

Ako se lice kome se pismeno mora lično dostaviti ne zatekne tamo gdje dostavljanje treba da se izvrši, pod uslovom da je adresa tačna, dostavljač će mu ostaviti u poštanskom sandučetu ili na drugom vidnom mjestu obavještenje da pismeno može preuzeti u sudu, u roku od 30 dana od dana ostavljanja obavještenja.

U slučaju iz stava 2 ovog člana, kopija pismena se ističe na oglasnoj tabli suda.

Po proteku roka iz stava 2 ovog člana, smatra se da je dostavljanje izvršeno.

Obavještenje iz stava 2 ovog člana sadrži: ime i prezime lica kome je dostavljanje pokušano, poslovnu oznaku predmeta na koji se odnosi pismeno, naziv pismena koje se dostavlja, svojstvo tog lica u postupku, datum i čas kad je dostavljanje pokušano, adresu na kojoj je dostavljanje pokušano, uputstvo da to lice pismeno može da preuzme u sudu u roku od 30 dana, uz navođenje naziva i adrese suda i da će pismeno biti istaknuto na oglasnoj tabli suda, kao i upozorenje da će se po proteku ostavljenog roka smatrati da je dostavljanje izvršeno.

Ako pismeno iz stava 1 ovog člana treba dostaviti državnim organima i pravnim licima, dostavljanje se vrši u skladu sa članom 128 ovog zakona. (čl. 136)

Ako stranka ili njen zastupnik u toku postupka ili prije isteka roka od šest mjeseci nakon pravosnažnog okončanja postupka promijene adresu na koju se dostava obavlja dužni su o tome odmah da obavijeste sud.

Ako protiv pravosnažne odluke u roku iz stava 1 ovog člana bude izjavljena revizija, taj se rok produžava sve dok ne protekne šest mjeseci od dostave stranci odluke po reviziji kojom se revizija odbacuje, odbija ili pobijana odluka preinačava.

Ako je protiv pravosnažne odluke prije isteka roka iz stava 1 ovog člana podnesen predlog za ponavljanje postupka, taj se rok produžava do isteka roka od šest mjeseci nakon pravosnažnosti prvostepene odluke u tom postupku protiv koje nije izjavljena žalba, odnosno do isteka roka od šest mjeseci od dostave stranci drugostepene odluke.

Ako povodom vanrednog pravnog lijeka pravosnažna odluka bude ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje, smatraće se da rok iz stava 1 ovog člana nije ni počeo teći.

Ako stranka ili njen zastupnik ne obavijeste odmah sud o promjeni adrese, sud će odrediti da se dalje dostave u parnici vrše stavljanjem pismena na oglasnu tablu suda, sve dok stranka ili njen zastupnik ne obavijeste sud o svojoj novoj adresi.

Dostava iz stava 5 ovog člana smatra se izvršenom nakon protoka osam dana od dana stavljanja pismena na oglasnu tablu suda.

Kad punomoćnik za primanje pismena do isteka rokova iz st. 1 do 3 ovog člana promijeni svoju adresu, a o tome ne obavijesti sud, sud će stranci, na njen trošak, imenovati zastupnika za primanje pismena preko kojeg će se vršiti dostava, dok ne primi obavještenje stranke o postavljanju novog punomoćnika. (čl. 142)

Tužilac ili njegov zastupnik koji se nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika na teritoriji Crne Gore dužni su, već prilikom podnošenja tužbe, da imenuju punomoćnika za primanje pismena u Crnoj Gori.

Ako oni tako ne postupe, sud će tužiocu da imenuje, na njegov trošak, zastupnika za primanje pismena i preko toga zastupnika pozvati njega ili njegovog zastupnika da u određenom roku imenuju punomoćnika za primanje pismena. Ako tužilac ili njegov zastupnik ne imenuju punomoćnika za primanje pismena u određenom roku, sud će tužbu odbaciti i rješenje o odbacivanju dostaviti tužiocu ili njegovom zastupniku preko postavljenog zastupnika za primanje pismena.

Tuženog ili njegovog zastupnika koji se nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika na teritoriji Crne Gore sud će, već prilikom dostave prvog pismena pozvati da u primjerenom roku postave punomoćnika za primanje pismena u Crnoj Gori, uz upozorenje da će u suprotnom sud tuženom, na njegov trošak, postaviti i zastupnika za primanje pismena i preko toga zastupnika obavijestiti tuženog, odnosno njegovog zastupnika o tom postavljenju.

Stranci koja opozove punomoćnika za primanje pismena i istovremeno ne postavi drugog takvog punomoćnika sud će dostavu izvršiti stavljanjem pismena na oglasnu tablu suda, sve dok ta stranka ne postavi drugog punomoćnika za primanje pismena.

Ako punomoćnik za primanje pismena otkáže punomoćje, a stranka ne imenuje drugog punomoćnika u roku od 30 dana od dana kada je sud obaviješten o otkazu punomoćnika, sud će stranci, na njen trošak, imenovati zastupnika za primanje pismena, vršiti sve dostave preko imenovanog zastupnika dok ne primi obavještenje stranke o postavljanju novog punomoćnika.

Sredstva za pokriće troškova postavljenog zastupnika tužioca ili tuženog za primanje pismena dužan je da položi tužilac. Ukoliko tužilac ne položi iznos troškova, tužba će se odbaciti.

Odredbе o postavljanju zastupnika za primanje pismena za tuženu stranku shodno će se primjenjivati i za obavještenje trećeg lica o parnici, kao i za imenovanje prethodnika. (čl. 143)

13. Porodični zakon ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 001/07 od 09.01.2007, "Službeni list Crne Gore", br. 053/16 od 11.08.2016, 076/20) propisuje:

Dijete je svako lice do navršениh 18 godina života.

Prava djeteta su nedjeljiva, uzajamno povezana i cjelovito se ostvaruju.

Država je dužna da poštuje i unapređuje prava djeteta i preduzima potrebne mjere za zaštitu djeteta od zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i diskriminacije.

Svako je dužan da obavijesti centar za socijalni rad (u daljem tekstu: organ starateljstva) o povredi prava djeteta za koju sazna.

Mjere kojima se zadire u porodični život dopuštene su samo ako se zaštita članova porodice ne može obezbijediti na manje restriktivan način, pružanjem usluga socijalne i dječje zaštite. (čl. 5)

U ostvarivanju, unapređivanju i zaštiti prava djeteta nadležni organi, ustanove, javne službe i pojedinci dužni su da međusobno sarađuju.

Pitanjima koja bitno utiču na život djeteta, u smislu ovog zakona, smatraju se naročito: obrazovanje djeteta, preduzimanje većih medicinskih zahvata nad djetetom, promjena prebivališta djeteta i raspolaganje imovinom djeteta velike vrijednosti. (čl. 79/4)

Grubo zanemarivanje dužnosti postoji naročito ako roditelj: napusti dijete ili se uopšte ne stara o osnovnim životnim potrebama djeteta sa kojim živi; izbjegava da izdržava dijete ili da održava lične odnose sa djetetom sa kojim ne živi, odnosno sprečava održavanje ličnih odnosa djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi; ako s namjerom i neopravdano izbjegava da stvori uslove za zajednički život sa djetetom koje se nalazi u ustanovi socijalne i dječje zaštite. (čl. 87/3)

14. Zakon o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG" br. 42/11 i 32/14) propisuje:

Ukoliko starješina/ka, odnosno lice koje rukovodi organom ne postupi po zahtjevu u određenom roku, dužan/a je da, bez odlaganja, o razlozima obavijesti Zaštitnika/cu.

Nepostupanje po zahtjevu smatra se ometanjem rada Zaštitnika/ce, koji o tome može upoznati neposredno viši organ ili Skupštinu ili obavijestiti javnost. (čl 37)

Organi su dužni da sa Zaštitnikom/com saraduju i pružaju mu/joj pomoć. Član 38

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. Član 41 stav 1

Starješina, odnosno lice koje rukovodi organom na čiji se rad preporuka odnosi obavezan je da, u ostavljenom roku, dostavi izvještaj o preduzetim radnjama za izvršenje preporuke. Član 42 stav 1

V Zaključna ocjena

15. Po ispitivanju svih činjenica i okolnosti, Zaštitnik je utvrdio da je kćerka podnositeljke pritužbe, mal. XX onemogućena da ostvari svoje pravo na izdržavanje, iako je isto utvrđeno privremenom mjerom Osnovnog suda u Podgorici koja je pravosnažna i izvršna. Takođe, zbog činjenice da postupak radi vršenja roditeljskog prava koji se vodio pred tim Sudom, nije još uvijek pravosnažno okončan, dijete ne može da ostvari druga prava koja joj pripadaju. Sve navedeno nije u najboljem interesu djeteta koje je dovedeno u situaciju neizvjesnosti i pravne nesigurnosti.

16. Zapaža se da je podnositeljka pritužbe 2017. godine pred Osnovnim sudom u Podgorici pokrenula postupak radi razvoda braka, te vršenja roditeljskog prava nad mal. kćerkom (2017). U tom postupku, Sud je donio odluku o privremenoj mjeri o izdržavanju djeteta, 18.06.2018. godine, koja je postala pravosnažna u martu 2019. godine. Međutim, otac djeteta – dužnik izdržavanja koji živi u Francuskoj, ne daje doprinos za izdržavanje. Stoga je majka djeteta u septembru 2023. godine, nadležnom državnom tužilaštvu, podnijela krivičnu prijavu protiv njega zbog krivičnog djela ne davanje izdržavanja iz čl. 221/1 KZ CG.

17. Osnovni sud u Podgorici nakon donošenja odluke o privremenoj mjeri, nastavio parnični postupak u kojem su izvedeni dokazi i donijeta je presuda u julu 2022. godine. Uvidom u citiranu presudu zapaža se da je u jednom dijelu postupka otac djeteta – tužena strana, imao punomoćnika – do aprila 2018. godine kada je taj punomoćnik obavijestio Sud da je tuženi usmenim putem otkazao punomoćje. Takođe zapaža se da tuženi nije pristupio na ročištu glavne rasprave zakazane za 6.06.2022. godine, iako je, kako se navodi u odluci, *uredno obaviješten*, te je izostalo njegovo završno izlaganje.

Međutim, nakon donošenja presude, ista od strane Suda nije dostavljena tuženom, više od godinu dana. Sud u izjašnjenju navodi da je tuženi u toku postupka više puta mijenjao mjesto boravišta u Francuskoj, te da je Sud pokušao da dostavu izvrši i obaviješten je od strane Ministarstva pravde u Francuskoj, da dostava pismena nije mogla biti uručena. Podsjećamo da je Zakonom o parničnom postupku propisano da ako stranka ili njen zastupnik u toku postupka ili prije isteka roka od šest mjeseci nakon pravosnažnog okončanja postupka promijene adresu na koju se dostava obavlja dužni su o tome odmah da obavijeste sud, u protivnom sud će odrediti da se dalje dostave u parnici vrše stavljanjem pismena na oglasnu tablu suda, sve dok stranka ili njen zastupnik ne obavijeste sud o svojoj novoj adresi. Ove odredbe u korelaciji sa odredbom člana 11 ZPP-a su propisane kako bi se izbjegle zloupotrebe, odnosno kako bi sud onemogućio svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

U izjašnjenju nije navedeno kada je preduzeta poslednja radnja od strane suda u cilju uručenja presude, međutim Sud ističe da će preduzeti aktivnosti na pokušaju dostave presude tuženom.

Evropski sud za ljudska prava u Strazburu ukazuje da je odgovornost na domaćim sudovima da urade sve da se izbjegne nepotrebno kašnjenje u postupanju². Iako je sud donio privremenu mjeru da bi se do okončanja parnice izbjegle moguće posledice, potrebno je da nastavi sa aktivnostima kako bi odluka koju je donio bila uručena stranci u postupku. Takođe jedan od značajnih faktora koje je potrebno uzeti u obzir je najbolji interes

² Vernillo v. France, 20. februar 1991, st. 38,

djeteta. Naime osnovni princip UN Konvencije o pravima djeteta (član 3) obavezuje države članice da se u **svim** aktivnostima i postupcima, koji se tiču djece, rukovode najboljim interesom djeteta.

Stoga Zaštitnik cijeneći sve navedeno, te činjenicu da je Sud donio privremenu mjeru kao sredstvo obezbjeđenja, u konkretnom slučaju nije mogao utvrditi da je podnositeljki pritužbe, odnosno mal. djetetu koje u postupku zastupa, povrijeđeno pravo na pravično suđenje u razumnom roku iz člana 32 Ustava Crne Gore i člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Međutim, uzimajući u obzir interes i značaj predmetnog postupka za mal. djevojčicu, njeno pravo na pristup Sudu i djelotvorni pravni lijek Zaštitnik,

UKAZUJE

Osnovnom sudu u Podgorici

- da intenzivira aktivnosti kako bi se izvršilo dostavljanje presude **P.br.6791/17 od 6.07.2022. godine, tuženom XX**, te u tim pravcu preduzme sve raspoložive radnje i mjere na koje je ovlašten shodno ZPP-u.

Dio pritužbe koji se odnosi na Ministarstvo finansija

19. Podnositeljka pritužbe je nakon donošenja privremene mjere o izdržavanju djeteta koja je postala pravosnažna i izvršna, preko svog punomoćnika u februaru 2022. godine, podnijela zahtjev Ministarstvu finansija i socijalnog staranja (raniji naziv organa) – Direktoratu za imovinsko pravne poslove, shodno ratifikovanoj Konvencije o međunarodnoj naplati potraživanja za izdržavanje djeteta i druge oblike izdržavanja porodice, o kojem nije dobila odgovor.

Iako je Crne Gore 2015. godine usvojila Zakon o potvrđivanju Konvencije o međunarodnoj naplati potraživanja za izdržavanje djeteta i druge oblike izdržavanja porodice (tzv. Haška konvencija), zapaža se prema raspoloživim podacima da još uvijek nije potpisala Protokol (iz 2007. godine) uz Hašku konvenciju o međunarodnoj naplati potraživanja za izdržavanje djece i druge oblike izdržavanja porodice, koji se odnosi na obaveze izdržavanja. Uvidom u Informaciju o potrebi potpisivanja protokola o mjerodavnom pravu za obaveze izdržavanja koju je sačinilo Ministarstvo pravde³, Vladi Crne Gore je ukazano na važnost Protokola (Uredba Savjeta (EZ) br. 4/2009 o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskih odluka, kao i saradnji u stvarima koje se odnose na obavezu izdržavanja, u članu 15 predviđa da se mjerodavno pravo za obaveze izdržavanja utvrđuje u skladu s ovim protokolom).

Uvidom u podatke objavljene u Izvještaju Ministarstva finansija za 2017. godinu⁴ kao jedna od nadležnosti Direktorata za za imovinske pravne poslove (kojem je i naslovljen zahtjev podnositeljke pritužbe) je i *obavljanje poslova i preduzimanje odgovarajućih pravnih radnji u vezi sa rješavanjem alimentacionih zahtjeva građana Crne Gore u inostranstvu.*

Stoga, začuđuje (ne)postupanje tog Ministarstva o predmetnom zahtjevu i s tim u vezi ne obavještanje stranke. Ukoliko se nijesu stekli uslovi za primjenu pomenute Haške konvencije, predstavnici Ministarstva finansija, bili su dužni da o tome obavijeste podnositeljku pritužbe o eventualnim aktivnostima, a u krajnjem, bili su dužni da joj dostave pisani odgovor na njeno obraćanje. Umjesto toga, ćutanjem na upućeni zahtjev, doveli su je u situaciju neizvjesnosti i pravne nesigurnosti.

Naime pravo obraćanja zagarantovano Ustavom podrazumijeva pravo da se građanin obrati i pravo da dobije odgovor, što u konkretnom slučaju znači da se podnosilac zahtjeva-molbe obavijesti o ishodu, odnosno o postupanju na zakonom propisan način.

³ [file:///C:/Users/Master/Downloads/53_132_01_08_2019%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Master/Downloads/53_132_01_08_2019%20(3).pdf)

⁴ <file:///C:/Users/Master/Downloads/Izvjestaj+o+radu+i+stanju+u+upravnim+oblastima+Ministarstva+finansija+za+2017.+godinu.pdf>

Na nužnost dostavljanja odgovora stranci koja se obrati organu, ukazuje i Evropski kodeks dobrog administrativnog ponašanja (član 13) koji utvrđuje da je službenik dužan da se postara da svaki građanin koji se pismenim putem obrati instituciji dobije odgovor. Kodeks predstavlja opšti okvir pravilnog administrativnog ponašanja (dobre uprave) za organe javne vlasti i javne službenike, koji sadrži profesionalne standarde i etička pravila ponašanja za obavljanje službenih poslova i ostvarivanje komunikacije sa građanima. Njegovi osnovni principi odnose se na zakonitost, srazmjernost i svrsishodnost, objektivnost i poštovanje opravdanih očekivanja, a što se traži od svih državnih organa i službenika.

Takođe, shodno Zakonu o državnoj upravi organi državne uprave dužni su da, na zakonit način i blagovremeno, postupaju po zahtjevima građana i pravnih lica koji oni podnose radi ostvarivanja prava i izvršavanja obaveza, da im daju potrebne podatke, obavještenja i objašnjenja i pružaju odgovarajuću stručnu pomoć.

Ministarstvo finansija bilo dužno da se sa posebnom pažnjom odnosi ka ovom pitanju, da isti razmotri i da građanki dostavi svoj odgovor odnosno stav.

20. Zaštitnik ukazuje i na odnos Ministarstva finansija prema Instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kojem nije dostavilo izjašnjenje po pritužbi, već je akt prosljedilo Ministarstvu rada i socijalnog staranja, koje u konkretnom slučaju nije imalo saznanja niti obraćanja građanke. Shodno Zakonu o Zaštitniku/ci starješina, odnosno lice koje rukovodi organom dužan je da dostavi izjašnjenje i dokumentaciju u roku koji mu Zaštitnik/ca odredi, a nepostupanje po radu Zaštitnika predstavlja ometanje njegovog rada. Takođe svi organi su dužni da sarađuju sa Zaštitnikom i pružaju mu pomoć.

Polazeći od navedenog, kao i činjenice da je institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori ustanovljena u cilju uspostavljanja i promovisanja dobre uprave i vladavine prava, odnosno radi zaštite ljudskih prava i sloboda kada su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem državnih organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave i lokalne uprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćen, Zaštitnik

PREPORUČUJE

Ministarstvu finansija

- da bez daljeg odlaganja, u okviru svojih nadležnosti razmotri zahtjev XXX, koji je u februaru 2022. godine dostavljen tom Ministarstvu, te joj s tim u vezi dostavi odgovor i kopiju odgovora dostavi Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore;
- da u budućem radu, blagovremeno postupa po zahtjevima Zaštitnika, dostavlja potpune, precizne i konkretne odgovore, jer se drugačije postupanje tretira kao povreda zakonskih odredbi o obaveznoj saradnji sa Zaštitnikom.

Ministarstvo je dužno da Zaštitniku dostavi izvještaj o mjerama i radnjama preduzetim i namjeravanim na izvršenju preporuka u roku od 20 dana od dana prijema mišljenja.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE
Snežana Mijušković

D-na:

- podnosiocu/teljki pritužbe
- Osnovni sud Podgorica
- Ministarstvo finansija
- a/a